

تاریخ
۲۷
دی
۱۳۹۵
دوشنبه

هیچ کس نمیتواند هر صبح دوشنبه یک سبک معماری جدید اختیار کند.

♦ میس ونده رو ♦

صفحه
۵
شماره
۱۸۷۱
سال
بیست و دوم

هنر و معماری

● **حمیدرضا شبیبانی / پژوهشگر شهرسازی**

شکل خوب شهر

شهری شیراز، نمایی پیوسته و افقی شهر به ابنیه خاص که ارتفاع زیاد می شود یا گنبد افزوده می گردد. در بحث مقیاس عناصر شهری دارای مقیاس بزرگتر نسبت به ابنیه عام دارد؛ مثل بزرگی و ابهت مجموعه زندیه نسبت به سایر بناها که تناسبات طلایی در آثار فخرمعماری این شهر دیده می شود و عمدتاً به علت اقلیم گرم وخشک منطقه مصالح آجر و خشت کاربرد فراوانی در ساخت و ساز معماری شیراز داشته است. رنگ و نسج شهر هم رنگ کرم وخاکی دارد که باغات و فضای سبز لکه‌های زیبایی در پس زمینه کرم وخاکی این شهر به ما نشان می دهد. هنر آجرکاری، کاشیکاری، سنگ تراشی، آینه کاری، مقرنس‌بندی، آینه کاری، خاتم کاری و نقاشی و... از هنرهای پرکاربرد در معماری و مکتب شیراز است. روحیه شهر خصوصیات انسانی شهر مانند مردم و فعالیت ها، خصوصیات حرکتی، گویش و صدایی را شامل می شود که در حیات فرهنگی اجتماعی مردم،

فعالیت های هنری تجاری مردم، گویش شیرازی و بوی بهارنارنج در سطح شهر موثر است. از خصوصیات فرهنگی ما ایرانیان این بوده است که به مراتب نازل رسیده نمی کنیم و تا هر چیزی را به مرتبه شاعرانه آن رسانیم از پا نمی نشینیم؛ مثلاً در نظر معمار، بازار نباید فقط محل خرید و فروش کالا باشد بلکه باید به مرتبه شعر، یعنی بازار وکیل شیراز برسد و تا شعر مسجد نصیرالملک شیراز سروده نشود، آرام نمی گیریم. ایرانی تا خاکی را به کیمیا زر تبدیل نکند راضی نمی‌شود و هرجا که مجالی یافته آن را به میدانی برای کیمیاگری بدل کرده‌است. بر این اساس، حفظ بافت تاریخی و شکل خوب این شهر فقط به سبب حسرت گذشته نیست؛ بلکه برای این است که چراغ این کیمیاگری در فرهنگ ما روشن بماند تا اگر کسانی خواستند از آن بهره بگیرند و به امید آنکه عمران و شهرسازی معاصر خدش‌ه ای بر شکل خوب شهر شیراز تحمیل نکند، همچنین نسل های بعد به جای قدم زدن، دیدن و نفس کشیدن در این شهر زیبا، مراجعه به آرشیو عکس های قدیمی، صحبت شهروندهای قدیمی حداقل وصف زیبایی آن را بشنوند. روزگاری بیشتر مردم ما کیمیاگر یا گوهرشناس بودند، ولی امروز کیمیاگران ما بسیار اندک و منزوی و خود در زمره آثار هنری اند.

می توان راه قلمداد کرد. لبه، مرز و شکافی بین دو قسمت پیوسته شهر است مثل رودخانه خشک شیراز، ارتفاعات بوم، دراک، سبزپوشان و مهلار. تراکم ساختمان ها یا فعالیت های اجتماع مردم را گره می نامند آیینانکه در بافت شهری شیراز مساجد از جمله مسجد جامع عتیق، مسجد نو اتابکان و مسجد وکیل، میدان توپخانه و میدان مشق، مدرسه خان، تکیه هفت تنان، تکیه چهل تنان و جلوخان خانه ها و عناصر شهری تمامی گره‌های اجتماعی شهر محسوب می شوند. محله که تعریف آن کاملاً مشخص است؛ در بافت قدیم محلات بسته به خصوصیات مذهبی و نژادی و اقتصادی ساکنین محله ها را از یکدیگر جدا می کند. محلات حیدری خانه: محله اسحاق بیگ، محله بازار مرغ، محله بالاکنذ، محله درب شاهزاده، محله میدان شاه و محلات نعمتی خانه شامل محله سرباغ، محله سردزک، محله سنگ سیاه، محله لب آب، محله درب مسجد نو و محله کلیپیان هستند.

نما، فضا و اثاثیه شهر عناصر تشکیل دهنده چهره شهر می باشند. نمای شهری مولفه های مقیاس و تناسب طرح نما، شیوه ساختمان سازی، سازه، مصالح، رنگ و نسج را شامل میگردد. فضای شهری نیز مشتمل بر عناصری مانند فضاهای عمومی و نیمه عمومی و فضاهای خصوصی و نیمه خصوصی است که هویت دهنده فضای شهری است. در نمای

همان فضای خالی می باشد که در میدان توپخانه، میدان مشق، محوطه حیاط و باغ ابنیه کریمخانی (ارگ)، دیوانخانه، کاروانسراهای زندیه، مسجد وکیل و جلوخان آن، باغ نظر و... است و فضای پر هم که شامل ابنیه ها و عناصر شهری از جمله پل ها، آب انبار ها، حمام ها، بازارها و... می باشد. سیمای شهر تئوری شکل خوب شهر، پنج معیار اصلی (سرزندگی، معنی، تناسب، دسترسی، نظارت و اختیار) و دو ارزش یا فرامعیار (کارایی و عدالت) برای سنجش خوب شهر مطرح می کند. عناصری چون نشانه، راه، لبه، گره و محله تشکیل دهنده سیمای شهر می باشند. نشانه در هویت دادن به سیمای شهر موثر است و جهت یابی در شهر را آسان می کند. در شهر شیراز که منظور شیراز معاصر نیست، بلکه شیراز قدیم که نظام سنتی شهرسازی در آن حکم فرما بود مورد بحث است، گنبد حرم شاهچراغ (ع) چون نگینی در شهر نشانه ای با عظمت به شمار می رفت که همچنان این نشانه مقدس امروزه نیز نشانه و معرف شهر شیراز است، از دیگر نشانه‌های شهری میدان توپخانه و مجموعه زندیه می توان یاد کرد. راه که محور و خیابانی عریض و منظمی که از میان باغ های باصفا عبور میکرده و به استحکامات شهر منتهی میشده است مانند چهارباغ، البته در دوره پهلوی خیابان های لطفعلی خان و کریمخان (عمود بر محور اولیه بازار شهر) را

رنجین نمایان می شود که بیانگر قدامت سومین پایتخت مذهبی کشور است. باغ های اطراف شهر که درختان سرو زیبا در آنها خود نمایی می کند و سپس تنگه الله‌اکبر و دروازه قرآن به دست می آید که پیکر شهری شهر شیراز را معرفی می کند. ورودی شهر، خط آسمان، تود و فضا، نیمرخ و... از عوامل موثر در ریخت شناسی پیکر شهر به شمار می آیند، ورودی های شیراز قدیم شامل: دروازه قرآن، دروازه اصفهان، دروازه باغشاه، دروازه کارزرون، دروازه شاهدادی، دروازه قصابخانه و دروازه سعدی بوده است که امروزه تنها شاهد دروازه قرآن در ورودی شهر هستیم. خط آسمان با خط دور احجام، کل حجم یا تمام پیکره دیده می شود و در توسعه افقی شهر شیراز و ارتفاع هماهنگ عناصر معماری همراه با درختان سرو و باغ‌های زیبا خط آسمان مطلوبی دیده می شود. هرگاه نور در پس پیکر قرار گیرد، سطحی روشن بالای خط آسمان دیده می شود که به آن نیمرخ شهر می گویند حال آنچه از درختان سرو و نارنج که در گوشه و کنار شهرمان قرار دارد به همراه گنبد‌های علی بن حمزه (ع)، شاهچراغ (ع) و آستانه سید علاء الدین حسین (ع) دیده می شود نیمرخ شیراز قدیم است. مقصود از حجم های پر و خالی در شهر شیراز

خانه ای خواهیم ساخت...

● **محمد سیمیری /کارشناس ارشد معماری داخلی**

پارکتهای طرح چوب، موکت و...). در صورت استفاده از سرامیک می بایست در انتخاب رنگ آن دقت زیادی شود، زیرا استفاده از رنگهای تیره در کف، فضا را فشرده تر نشان میدهد. معمولاً استفاده از رنگهای بسیار روشن مثل سفید نیز معایبی از جمله یکدست شدن فضا به همراه دارند که جهت برطرف کردن یکدستی در میان سرامیک ها، طرح هایی با رنگهای متفاوت را می توان به کار گرفت.

میلمان

استفاده از رنگهایی مثل کرم روشن و یا حتی سفید در میلمان به زنده تر کردن فضا کمک می کند و فضا بزرگتر به نظر می آید. در مورد انتخاب طرح مبل بهتر است مبلی هایی با اشکال هندسی صلیب و یا بدون منحنی انتخاب شود. در مورد نحوه چیدمان آن بهتر است مبلمان را تقریباً چسبیده به دیوارها قرار داد زیرا ترکیب مناسبتری را ایجاد می کنند. سعی کنید وسایل خانه را نزدیک به دیوارها قرار دهید تا از هدر رفتن کوچکترین فضاها جلوگیری شود.

نورپردازی

نور نقش مهمی در زنده کردن فضا به عهده دارد. استفاده از نور مناسب و یکنواخت در آپارتمان خفگی محیط را از بین می برد، البته استفاده از نور طبیعی بسیار مناسبتر است. از پرده‌های عمودی یا کرکره ای استفاده نکنید، زیرا از ورود نور خورشید به داخل جلوگیری می کنند. پرده های پارچه ای یا توری بهترین انتخاب برای پنجره های آپارتمان محسوب میشوند، زیرا نور را به خوبی از خود عبور می‌دهند. استفاده از نور پردازی موضعی بر روی قاب ها و... نیز باعث ایجاد حرکت در فضا میشود.

استفاده از طبیعت

در ساختمانهای حیاط دار کمبود طبیعت به وسیله ایجاد باغچه در حیاط جبران میشود؛ اما در آپارتمان میتوان از گلدانهای کوچک که در گوشه های فضا قرار می گیرند استفاده کرد. گلدانها را در کنار پنجره ها و یا در کنج دیوارها قرار دهید. سعی کنید تا جایی که امکان دارد از رنگهای روشن در طراحی داخلی آپارتمان خود استفاده کنید. شاید این سوال برایتان پیش آید که به کارگیری این همه رنگ روشن فضا را یکنواخت و سرد نمی کند؟ در جواب باید بگویم این هنر شماست که با استفاده از قابها و وسایل تزئینی کوچک؛ با رنگ بندی متنوع فضا را جذاب تر کنید.

در بی نهایت سیر می کنیم

● **شبتم گلکاریان**

وجود دارد، ناخودآگاه خود را در داخل ابر و مه حس می کنند. زومتر با ذکر کردن این جمله: «مکان هایی هستند که با اصوات خود به انسان ها حس تعلق در مکان را می‌دهند» تاثیر اتمسفر مکان بر روی انسان را اینگونه تعریف کرده است؛ اجسامی که در مکان موجودیت دارند، تمامی حادثه ها و اتفاقات و حتی حیواناتی که از آن مسیری که فرد گذر کرده، میگذرند، در ذهن فرد باقی مانده و وقتی از همان مسیر گذر میکند همان ذهنیت تکرار می شود. در نتیجه میان زمان و مکان یک رابطه بی نهایت و تمام نشدنی ایجاد می شود.

در همان مکان اگر رنگ و اصوات، حوادث تغییر کند، اتمسفر مکان نیز تغییر خواهد کرد. به طور کلی با تغییر این ویژگی اتمسفر مکان عوض می شود. یا به عنوان مثال اگر در یک سوپر مارکت قتلی صورت گیرد، افرادی که در آن مکان حضور داشتند با گذر زمان به علت اینکه مکانی است که از طریق آب دریا پا استفاده از ماشین آب به صورت بخار درآمده و کل مکان را مه فرا میگیرد، هر فردی که وارد این مکان می شود به علت اینکه هیچ کجای مکان را رؤیت نمی کند و فشار هوایی که در مکان

در تمام لحظات زندگی، در حین گوش دادن به موسیقی، در هنگام تماشای فیلم، لحظه ای که به مکان جدیدی وارد می شویم و یا افراد جدیدی را ملاقات میکنیم، اصوات، بو، رنگ و امثال این ویژگی ها و عناصر باعث تحریک و فعال سازی حس درک و هوشیاری می شود. به گفته پیتز زومتور، به این واکنشی که در ذهن انسان صورت می گیرد، واکنش اتمسفری گفته می‌شود. انسان بدون دیدن و لمس کردن، تمامی اتفاقات، تجربیات و خاطراتی را که تجربه کرده است را در مکان حس کرده و با آن تجدید خاطره میکند.

به وسیله ارتباط قوی میان تجربه و مکان، شونده تنها با شنیدن صدای کودکان و زنگ به راحتی می تواند حدس بزند که در فضای مدرسه حضور دارد، حتی یک فرد اگر در یک مکان گرم و مرطوب حضور داشته باشد، متوجه خواهد شد که در سونا یا حمام حضور دارد. به عنوان مثال، The Blur Building که توسط Renfro و Diller Scofidio ساخته شده است، مکانی است که از طریق آب دریا پا استفاده از ماشین آب به صورت بخار درآمده و کل مکان را مه فرا میگیرد، هر فردی که وارد این مکان می شود به علت اینکه هیچ کجای مکان را رؤیت نمی کند و فشار هوایی که در مکان

بقعه بی بی دختران / بنای دوره ایلخانی/ شیراز، گذر سنگ سیاه

عکاس: سمیرا ناموراصل

